

1941.10.1971.

VAIHTELEVA TYÖMATKA

HÄRMÄLÄ -VUORESUVUORI.

Muisteli: Matti Tulonen.

Vuonna 1941 menin työhön Valtion Lentokonetehtaalle Vuoresvuoreen. Vuoresvuoreen kaivetuista kalliotunneleista oli neljä Lentokonetehtaan käytössä. N:o I:ssä oli enimmäkseen revolverisorveja, täällä aloin urani sorvaajana, aluksi revolverisorvaajaoppilaana.

Työmatka kuljettiin aluksi tehtaan onnikalla, joka aamuisin keräsi "vuoreslaiset" Härmälästä. Matka kävi sievästi Vuoreksen vartiokopille, piikkilankaaidan eteen, jossa tarkastettiin tehtaan passi ja matkaa jatkettiin jaan ylös vuoreen. Matkan hankala paikka oli Rukkamäen tasoristeys, jossa monet autot on muuttuneet rusinaa muistuttaviksi ja monet ihmishenget lakanneet huokumasta. Junan keulassa on kolme lyhtyä, korj. valonheittäjää, mutta sota-ajasta johtuen ne oli maalattu mustiksi, vain kapea rako jätetty valoa varten. Lunta oli paljon, joten juna joka tuli kuljusta päin "vapaalla" tuli melkein äänettömästi. Kun auton lasit vielä jäätyivät lämmityslaitteen puuttumisen johdosta, vain yksi putki johti koneen päältä lämmintä ilmaa tuulilasiin, niin kuljettaja tiiras maailmaa, kuin avaimenreijästä. Elämä oli siis arpajaisissa noustessa Rukkamäen risteykseen. Kerran oltiin juuri nousemassa sille, kun eräs hermostunut naisihminen huusi.

- Juna tulee! Auton etupäässä matkustaja tempasi ovet edestä auki rajusti, että oven lasin menivät pirstaleiksi, samalla hetkellä potkasi eräs perän matkustaja takaoven akkun pihalle, ovesa ei ollut sisäpuolella kahvaa, -ja syöksyi vyötäröä myöten reikään ja totesi:

- Ei täällä mitään juna tuu! Toiset kiros: - Mitä helvettiä sää kohtellat, - miksessä avannu ovee ulkopuolelta. Ja mies: - Em mäi huomannu. Väärän hälyytyksen antanut nainen oli tulla pahoinpideltyksi, niin hermona oli porukka.

Totisempi tilanne syntyi myöhemmin. Silloin matkaa tehtiin pahvikopissa kuorma-auton lavalla, tehtaan onnikat oli viety armeijalle ambulansseiksi. Oltiin tulossa Vuoreksesta. Muutamat miehet eivät tulleet pimeään koppiin, vaan karvalakki korville ja auton hytin ja kopin väliseen välikkoon seisoon. - Ennen vähän paleleekin, kuin menee tommoseen koppiin, - viedään kuin teuraita. Tultiin siis Rukkamäestä ylikäytävälle, kun välikön ukot karjasi: - Juna tulee! Ja hypäsivät tien kahden puolen kinokseen. Kuljettaja survasi kaasun pohjaan ja Fordi loikkas yli radan. Kopin ovella matkustaja aikoi hypätä, mutta tempasikin päänsä sisään, kun juna pyyhkäisi melkein nenän. Jotkin junan ulokkeet raapaisi perälautaa, mutta kenenkään aika ei

ollut tullu, koska kaikki pelastui. Kiitos kuljettajan, joka teki ainoan oikean ratkaisun, sillä jarruttamalla olis päästy junan eteen. Kalpeita naamoja oli ainakin niillä, jotka radan takaa kömpivät autoon takaisin, sillä ne parhaiten näki, kuinka läheltä se liippasi.

Seuraava vaihe oli, kun jäätiin ilman autoja. Rintama nieli kalustoa, jos miehiäkin. Aamuisin käveltiin Rukkamäen seisakkeelle, josta junalla Multisiltaan ja sieltä marssittiin vuoreen. Erikoisen hankala matka oli iltavuorosta päästessä. Työstä päästiin klo 23, mutta juna lähti Sääksjärven asemalta klo 24. Me nuoremmat juostiin Sääksjärven asemalle, jossa juna seiso ja kerittiin huilaan tyhjillä penkeillä ennen lähtöä, kaupunkiin matkaajat nukkuivat heti ja koisivat Tampereen asemalle asti. Muutamilla vanhoilla ukoilla oli kiire Multisiltaan pelaamaan korttia! Rukkamäen seisakkeelta hämmäläläiset marssivat kohti kotia. Pieni oikopolku johti Rukkamäentieltä Lepolantien päähän. Oikopolku oli katkaistu piikkilangoin, ja iso taulu oli polun vieressä: "Lentokentän poikki kulku kielletty - Ampumisen uhalla." Jostain kannoimme lankunpätkän, jolla painoimme piikkilangat maahan ja siitä marssimme, "kuin pienen talon porsaas." Kerran kuului yön pimeydestä: - Siitä ei kuljeta, tai mää ampuun! Nariseva ääni tunnistettiin vartija Malmin omaksi, ja ensimmäisenä taivaltaja iso-Suni (Erland) manasi: - Ampuu perkele, mitä sää Malmin äijä tehtaalaisia kyttäät, ne jaakaan desantteja ja käpykaartilaisia! Ei piru ampuu ja kun tultiin Lepolantielle, uskalsi jo ujompikin laukoo: - Koirat haukkuu, - mutta karavaani kulkee.

Muistan erään lauantain, kun kyllästyneenä talsimme kotiin. Tultiin Lepolantietä Nuolialankadulle (paremmin aurattuja väyliä). Taas meni myöhään, kello oli jo yli 9, koska Helanderin saunassa oli akkunat auki viimeiset löylyt höyrysi ulkoilmaan ja saunottaja ilmeisesti siivosi saunaa. joku myöhäinen naisenpuoli olivielä lauteilla juuri akkunan kohdalla. Sanoin kaverille: - Katö kun muhkee pehva! Palkeen Mikko sieppasi lumikinoksesta ison köntin ja paiskasi sen akkunasta sisään! Voi mikä riemun kiljunta syntyi saunassa! Ja meidän väsymys oli, kuin pyyhkäisty pois. Pitkästä aikaa nauroimme, kuin kakarat, - kyllä lumi virkistää kummasti!

Nämä muistelmat koskee tietysti talvikautta, sillä kohta kun keilit sallivat, survottiin Vuoresvuoreen polkupyörällä, - ne joilla pyörä oli. Minulla oli ja sitä varten lupa eli:

Väliaikainen todistus.

Tampereen Teollisuuspiirin Esikunnan ja Valtion Lentokonetehdään keskeisen sopimuksen perusteella oikeutetaan MATTI TULONEN toistaiseksi pitämään hallussaan omistamansa polkupyörä.

Tampereella, heinäkuun 22 p:nä 1941

VALTION LENTOKONETEHDAS

Reino Rissanen

A. Airola